

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен “доктор” по: област на висше образование 3.0. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (селско стопанство)“

Автор на дисертационния труд: ЙОН АРИФИ, докторант на самостоятелна форма към катедра „Икономика“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: Мерки за опазване на околната среда в общата селскостопанска политика на Европейския съюз

Рецензент: проф д-р Александър Красимиров Давчев, Висше училище по агробизнес и развитие на регионите; област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Регионална икономика и устойчиво развитие“ определен за член на научното жури със заповед № РД-16-559/29.04.2026 год. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата.

Докторантът Йон Арифи е роден на 5 ноември 1996-та година като придобива своето образование в Прищина, Косово съответно – бакалавърска степен по Артмениджмънт със специализация „Общ международен мениджмънт“ В Колеж Глобус и магистърска степен по „Артмениджмънт и финанси“ в Бизнес колеж. Неговият професионален опит е свързан с няколко мениджърски позиции, като едната в компания свързана с денталната медицина, а другата свързана със строителните работи на летището във Вльора в Албания. В момента е управител и собственик на успешно развиваща се фирма, занимаваща се с производство и обработка на метали.

2. Актуалност на проблема.

Темата на дисертационния труд е актуална и значима както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект. През последните десетилетия връзката между земеделието и околната среда става все по-ясно изразена, особено заради глобалните екологични проблеми. Земеделието има двойна роля – от една страна допринася за екологичната деградация, а от друга е силно засегнато от нея. Затова то е важно за устойчивото използване на природните ресурси.

В Европейският съюз, Общата селскостопанска политика (ОСП) е една от основните политики, която освен че регулира земеделските пазари и осигурява продоволствена сигурност, влияе и върху използването на земята, опазването на биоразнообразието и развитието на селските райони. Поради това тя има важна роля за защитата на околната среда и ограничаването на климатичните промени.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на изследването е да се извърши цялостен и критичен анализ на екологичните мерки и политически инструменти, въведени чрез последователните реформи на Общата селскостопанска политика (ОСП) на Европейския съюз, с оглед оценка на техния принос за насърчване на устойчиви земеделски практики и опазването на околната среда.

С оглед на постигане на поставената цел са решени следните задачи:

1. Анализирани са теоретичните основи на устойчивото развитие и неговото значение за управлението на природните ресурси;
2. Изследвано е развитието на концепцията за устойчивост в селското стопанство и нейното приложение в политиките на ЕС;
3. Проследено е развитието на Общата селскостопанска политика (ОСП) и интегрирането на екологични мерки в нея;
4. Анализирани са основните екологични инструменти в рамките на ОСП;
5. Изследвана е ролята на биологичното земеделие в ЕС като част от устойчивото развитие;
6. Оценена е връзката между икономическите и екологичните резултати в земеделието на ЕС;
7. Приложени са статистически и иконометрични методи за анализ на зависимостите между икономическите и екологичните показатели;
8. Оценена е ефективността на агроекологичните индикатори и мерки в рамките на ОСП;
9. Формулирани са изводи и препоръки за подобряване на екологичното измерение на ОСП в съответствие с целите на Европейската зелена сделка и устойчивото развитие.

Основната хипотеза, която авторът застъпва е че чрез задълбочен анализ на структурата, прилагането и въздействието на екологичните мерки в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП) могат да бъдат идентифицирани съществени изводи, които да допринесат за по-доброто разбиране на връзката между земеделието и екологичната устойчивост, както и да разкрият добри практики, слабости в политиките и възможности за подобряване на екологичните резултати на ОСП.

Предмет на изследването е системата от екологични мерки и инструменти, заложи в ОСП на Европейския съюз.

Обект на изследването е анализът на екологичните резултати на земеделието в държавите членки на ЕС, с особен акцент върху ефектите от реформите на ОСП върху показателите за устойчивост.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертацията е структурирана в четири логически свързани части, всяка от които има свое въведение и методологично обяснение, заключени и списък с използвана литература – общо 209 страници. Изложението на представения дисертационен труд е развито в следната структура : Увод, първа глава озаглавена „ Устойчиво управление на природните ресурси -теоретични и методологични концепции“, втора глава – „ Историческа еволюция на Общата селскостопанска политика на ЕС – основни реформи“, третата – „Анализ на връзката между икономическите и екологичните показатели на селското стопанство“ и четвъртата – „Биологично земеделие и природната среда на ЕС“ , заключени и използвана литература.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Представената дисертация има за цел да извърши цялостен и критичен анализ на екологичните мерки и политически инструменти налагани от Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС. Всеки раздел надгражда предходния и осигурява цялостен анализ на екологичните мерки в рамките на ОСП и тяхното влияние върху устойчивостта на селското стопанство в ЕС.

Първата част разглежда връзката между управлението на природните ресурси и устойчивото развитие, като се акцентира върху неговите принципи, глобалните екологични проблеми и значението му за трансформацията на селското стопанство.

Втората част проследява развитието на ОСП и ключовите ѝ реформи, както и интегрирането на екологични мерки в периода 2000–2027 г., с фокус върху тяхната роля за устойчивото развитие и опазването на околната среда.

Третата част анализира връзката между икономическите резултати на селското стопанство и околната среда чрез статистически и емпирични методи, включително екологичната крива на Кузнец, както и влиянието на аграрните практики върху климата и ресурсите.

Четвъртата част изследва биологичното земеделие в ЕС като елемент на устойчивото развитие, неговите стандарти, пазарно развитие и институционална подкрепа, както и съответствието му със Зелената сделка и стратегическите планове на ОСП.

Въз основа на проведеното изследване се формулират следните основни изводи:

- Интеграцията на екологичните аспекти в ОСП се развива значително от 90-те години, като се преминава към по-балансиран подход с акцент върху устойчивостта, биоразнообразието, климата и ресурсната ефективност.
- Устойчивото развитие се утвърждава като основен принцип в аграрната политика на ЕС и влияе върху целите и инструментите на ОСП, особено след реформите от 2013 и 2023 г.
- Биологичното земеделие се утвърждава като ключов елемент на политиките на ЕС с нарастваща подкрепа и положителен ефект върху почвите, химизацията и биоразнообразието, въпреки различията между държавите членки.

- Емпиричният анализ показва сложна и частично нелинейна връзка между икономическата и екологичната ефективност; хипотезата за екологичната крива на Кузнец е частично потвърдена.

- Индексът за екологична ефективност (EPI) и агроекологичните индикатори са важни инструменти за оценка и сравнение на екологичните резултати и за подпомагане на политиките.

- Агроекологичните мерки и зелените плащания имат положителен ефект върху околната среда, но с неравномерни резултати между държавите членки поради различия в прилагането и капацитета.

Използваната литература е пряко свързана с темата на дисертацията, като прави много добро впечатление големият брой на източниците, както и техният съвременен характер. Използваните 230 източника са повече от достатъчни за изграждането на добра теоретична рамка и придават тежест на дисертационния труд.

Може да се приеме, че резултатите от представеното изследване са интерпретирани задълбочено, аргументирано и релевантно с поставените цели и задачи.

6. Приноси на дисертационния труд.

Дисертационният труд съдържа научно-теоретични и научно-приложни изводи, както следва:

Научно-теоретични приноси:

Концептуална интеграция на устойчивото развитие и аграрната политика

Разработена е концептуална рамка, която обединява екологичното, икономическото и социалното измерение на устойчивостта в контекста на Общата селскостопанска политика (ОСП), като се подчертава ролята ѝ като икономически и екологичен инструмент.

Изясняване на връзката между икономически и екологични резултати в селското стопанство

Чрез теоретичен и емпиричен анализ се изясняват взаимозависимостите между селскостопанската производителност, екологичното влошаване и устойчивостта.

Оценка на Еволюцията на Общата селскостопанска политика

Систематизира се развитието на ОСП през призмата на устойчивото развитие, като се показва преходът от производствено ориентирана към екологично интегрирана политика.

Разширяване на Индекса за екологична ефективност в аграрния контекст

Адаптиран е Индексът за екологична ефективност за оценка на селското стопанство в ЕС, което позволява съпоставимост на екологичните резултати между държавите.

Научно-приложни приноси:

Емпирична оценка на аграрни и екологични резултати в ЕС

Представен е сравнителен анализ на връзката между икономическите резултати на селското стопанство и екологичното състояние, като се установява, че по-високата технологична и агроекологична интеграция води до по-добри

екологични резултати без загуба на производителност.

Оценка на ефективността на екологичните инструменти на ОСП

Извършена е оценка на агроекологичните мерки и екосхемите за периодите 2014–2020 и 2023–2027 г., като са установени несъответствия между целите и прилагането и са формулирани предложения за подобрене.

Политически препоръки за дългосрочна екологична устойчивост

Дисертацията формулира интегриран набор от институционални и практически препоръки за реформиране на Общата селскостопанска политика и свързаните с нея екологични политики на Европейския съюз. Те включват въвеждане на плащания, основани на постигнати резултати при предоставянето на екосистемни услуги, укрепване на системите за наблюдение и контрол, хармонизиране на екологичните данни и подобряване на координацията между законодателството в областта на земеделието, водите и климата.

7. Критични бележки и въпроси.

Нямам критични бележки и въпроси.

8. Публикувани статии и цитирания.

Представени са публикации, които са пряко свързани с тематиката на дисертационния труд и отразяват основните му изследователски аспекти. Публикационната активност е в съответствие с минималните изисквания за допускане до защита на дисертационен труд. Не са предоставени данни относно цитирания.

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта/ката, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Йон Арифиди образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност „Икономика и управление (селско стопанство)“

Дата: 14.05.2026
гр. Пловдив

Подписите в този документ са
заличени
във връзка с чл.4, т.1 от
Регламент (ЕС) 2016/679
(Общ Регламент относно
защитата на данни).